

Dziesięć lat Stowarzyszenia Neutrum

Autor tekstu: **Czesław Janik**

Bardzo bliska mi jest, serdecznie bliska - bo bardzo chrześcijańska i zarazem humanistyczna - troska Państwa o prawa mniejszości, upominanie się o słabszych, nie zauważanych, krzywdzonych, zwłaszcza niewierzących. Nie dziwię się, że w tej trosce przechodziecie do walki...

Ks. Michał Czajkowski [1]

Stowarzyszenie „Neutrum” - jako organizacja pozarządowa — działa już ponad 10 lat. Celem Stowarzyszenia, przedstawionym w § 5 Statutu, jest takie państwo polskie, w którym ład społeczny oparty jest na demokratycznym kompromisie, neutralności światopoglądowej państwa, wolności jednostki i prawach mniejszości; Kościoły i związki wyznaniowe oddzielone są od państwa; prawo nie zależy od reguł i nakazów religii lub światopoglądu; Kościoły, związki wyznaniowe i organizacje o charakterze światopoglądowym mają gwarancje swobodnego rozwoju i uczestnictwa we właściwych im sferach życia publicznego; proces wychowania i nauczania w szkołach nieprywatnych oddzielony jest od Kościołów i związków wyznaniowych; instytucje państwowe i ich funkcjonowanie mają charakter wyłącznie świecki; nikt nie może być dyskryminowany bądź uprzywilejowany z powodów religijnych lub światopoglądowych, i każdy ma prawo zachować w tajemnicy swą przynależność religijną i przekonania.

Cele wyznaczone statutem „Neutrum” realizuje między innymi poprzez publiczne ogłaszanie stanowiska w sprawach działań państwa kształtujących sferę stosunków ze związkami wyznaniowymi; wspieranie inicjatyw i zachowań społecznych propagujących zasady rozdziału Kościołów i związków wyznaniowych od państwa; organizowanie, zgodnych z prawem, wystąpień obywatelskich; tworzenie i prowadzenie niezależnego ośrodka badania opinii publicznej; formułowanie społecznych projektów aktów prawnych regulujących sferę stosunków między państwem a Kościołami i związkami wyznaniowymi; inicjowanie, prowadzenie i finansowanie odpowiednich przedsięwzięć popularyzatorskich, naukowych i oświatowych; gromadzenie danych o przypadkach naruszeń wolności sumienia i wyznania w Polsce oraz podawanie ich do publicznej wiadomości; udzielanie pomocy prawnej w przypadkach naruszeń norm prawa chroniących dobra osobiste związane z wolnością sumienia i wyznania itp.

Na I Walnym Zebraniu we wrześniu 1990 r., na którym przyjęto statut, zawiązały się oddziały terenowe w Gdyni, Toruniu, Łomży, Radomiu, Szczecinie, Poznaniu, Łodzi, Katowicach, Krakowie i Warszawie (później w Olsztynie). Członkami pierwszego, historycznego Zarządu Krajowego „Neutrum” byli: prezes - Marek Witold **Gromelski**, wiceprezesa - Wiesław **Kukla** i Anna **Wolicka**, sekretarz - Barbara **Klimonda**, skarbnik - Joanna **Kilanowicz**, członkowie Prezydium - Czesław **Janik**, Wanda **Nowicka**, Krystyna **Zalega** oraz Andrzej **Foitik**, Anna **Jakubowska**, Elwira **Machowska**, Zdzisław **Nowak**, Janusz **Schminda**, Aleksandra **Solik**. Ostatnie, V Walne Zebranie Stowarzyszenia „Neutrum” odbyło się 21 kwietnia 2001 r. Dokonano na nim wyboru nowego Zarządu Krajowego w składzie: prezes - Czesław **Janik**, wiceprezesa - Ewa **Galińska** i Jerzy **Jabłoński**, sekretarz - Waldemar **Kowalczyk**, skarbnik - Wojciech **Szmagliński** oraz Ewa **Ruchlewicz**, Kazimierz **Olechowski**, Waldemar **Kisieliński**, Ewa **Weber**.

Od 1990 r. „Neutrum” czynnie uczestniczy w wielu wydarzeniach mających związek z wolnościami i prawami człowieka, a przede wszystkim z wolnością sumienia i wyznania. Wielu członków „Neutrum” ukończyło Szkołę Praw Człowieka prowadzoną przez Fundację Helsińską. Wiedzę tam nabytą wykorzystują z powodzeniem w Stowarzyszeniu „Neutrum” i innych organizacjach pozarządowych.

Jest wiele ważnych wydarzeń w naszym Stowarzyszeniu, z których kilka chciałbym w skrócie przedstawić.

Należy do nich przykładowo publiczne ogłaszanie stanowisk w sprawach działań państwa kształtujących sferę stosunków ze związkami wyznaniowymi. Stowarzyszenie „Neutrum” czyni to w ukazującym się od stycznia 1992 r. Biuletynie Stowarzyszenia (do dzisiaj wydano ponad dwadzieścia numerów). Publikowane są w nim m.in. dokumenty Stowarzyszenia, związane z nauczaniem religii w szkole państwowej, konstytucją, konkordatem itd. Poza Biuletynem Racjonalista.pl

stanowiska „Neutrum” kierowane są każdorazowo do wszystkich gazet o zasięgu ogólnopolskim.

13 kwietnia 1992 r. - wspierając inicjatywy i zachowania społeczne propagujące zasady rozdziału Kościoła od państwa i jego neutralności światopoglądowej - członkowie Stowarzyszenia przyłączyli się do manifestacji uczniów i nauczycieli, która odbywała się w związku z podpisaniem przez min. Stelmachowskiego rozporządzenia o organizacji nauki religii w szkole. Niewybredna wypowiedź ks. Henryka Brunki, rzecznika prasowego Episkopatu naruszająca godność uczestników manifestacji („synowie i córki rosyjskich oficerów”), spotkała się z reakcją siedmiu członków „Neutrum”, którzy wystąpili z pozwem przeciwko księdzu do sądu. Efektem akcji był wyjazd księdza za granicę, gdzie przebywał przez okres 5 lat, do chwili przedawnienia sprawy.

Wśród wystąpień obywatelskich „Neutrum” należy wymienić m.in. wystąpienie w ramach protestu przeciwko „osławionej” Instrukcji MEN z 3 sierpnia 1990 r. o wprowadzeniu nauczania religii w szkołach publicznych; „Neutrum” było stroną popierającą zaskarżenie tego rozwiązania przed Trybunałem Konstytucyjnym; wystąpienie do premiera Bieleckiego w związku z wypowiedzią wiceministra zdrowia Kazimierza Kapery, który w TV stwierdził, że homoseksualizm jest zboczeniem, a AIDS nie stanowi zagrożenia dla osób, które prowadzą się „uczciwie”. Efektem protestu „Neutrum” i innych organizacji było zdymisjonowanie wiceministra. Członkowie Stowarzyszenia aktywnie uczestniczyli w pracach Podkomisji podstaw ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego (której przewodniczył poseł R. Bugaj), opracowującej zapisy nowej konstytucji dotyczące stosunków wyznaniowych w RP. Brali czynny udział w seminarium poświęconym konkordatowi, zorganizowanym w Senacie RP przez marszałka Senatu Adama Struzika.

Stowarzyszenie „Neutrum” tworząc i prowadząc niezależny ośrodek badania opinii publicznej opracowało:
- w 1996 r. raport *Respektowanie wolności sumienia i wyznania w szkole publicznej*.
- w 1997 r. raport *Równość Kościołów, wyznań i światopoglądów w Polsce w aspekcie praw człowieka*.

„Neutrum” zorganizowało w 1992 r. w klubie PW „Remont” otwarte spotkanie dyskusyjne pt. „Polska na rozdrożu - państwo chrześcijańskie czy świeckie?”. Sala wypełniona była po brzegi a dyskusja trwała ponad cztery godziny. Podobne spotkania (poświęcone różnej tematyce) organizowane były przez Stowarzyszenie w następnych latach zarówno w Warszawie, jak i przez oddziały terenowe Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie „Neutrum” zgromadziło i prowadzi bazę danych zawierającą wszelkie informacje dotyczące naruszania wolności sumienia i wyznania oraz porządku prawnego regulującego stosunki między państwem a Kościołami i związkami wyznaniowymi. Baza zawiera ponad 10 tys. wycinków prasowych, dokumentów i zapisów podzielonych na 25 działów, obejmujących takie hasła, jak: prawa człowieka, akty prawne, konstytucja, konkordat, szkoła, sytuacja kobiet, Kościoły, mniejszości, wojsko, tolerancja, wartości chrześcijańskie, aborcja, edukacja seksualna.

Stowarzyszenie udziela również pomocy prawnej w przypadkach naruszeń norm prawa chroniących dobra osobiste związane z wolnością sumienia i wyznania. W 1992 r. przykładowo Stowarzyszenie „Neutrum” zwróciło się w liście otwartym do prezydenta RP Lecha Wałęsy z nadzieją, że weźmie w obronę Romana Gałuszkę, pierwszego katolika - więźnia III RP, któremu odmówiono prawa do służby zastępczej w zamian za odbycie zasadniczej służby wojskowej, o którą prosił motywując to swoimi przekonaniem. Stowarzyszenie udzieliło również pomocy prawnej i finansowej w pierwszej sprawie skierowanej do Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, dotyczącej słynnej już dzisiaj „kreski na świadectwie szkolnym (religia/etyka)”.

Współpracę z organizacjami o celach zbieżnych i współpracę z osobami prowadzącymi działalność w sferze zbieżnej z celami Stowarzyszenia najlepiej charakteryzuje fakt aktywnego włączenia się w 1991 r. „Neutrum” w tworzenie „Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny”, w której wiodącą rolę od chwili powstania pełni Wanda **Nowicka**, długoletnia członkini Zarządu Krajowego „Neutrum”. Poza Federacją - w czasie swej ponad 10-letniej działalności - „Neutrum” współpracowało ze Stowarzyszeniem na Rzecz Humanizmu i Etyki Niezależnej, Polskim Stowarzyszeniem Wolnomyślicieli, International Humanist and Ethical Union, Komitetem Helsińskim, Ligą Praw Człowieka, Radą Europy, Amnesty International, Est à Venir, Grupą Parlamentarną Kobiet, innymi Kościołami, Stowarzyszeniem na Rzecz Praw i Wolności, Społecznym Komitetem na rzecz Referendum w sprawie karalności aborcji oraz

parlamentarzystami.

Z ostatnich działań Stowarzyszenia „Neutrum” należy wspomnieć o złożonym w grudniu 1999 r. na ręce Rzecznika Praw Obywatelskich wniosku do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie wyjaśnienia wątpliwości i zastrzeżeń oraz ostatecznej wykładni zapisów Konkordatu. Rzecznik Praw Obywatelskich zrezygnował z przekazania TK przegotowanego wniosku, motywując to - w udzielonej odpowiedzi - że „nie widzi szans wygrania tej sprawy w Trybunale Konstytucyjnym. Wywoływanie zaś sprawy o tak istotnym znaczeniu społecznym, bez szans jej wygrania w TK, uważa za niecelowe”. W związku z powyższym Stowarzyszenie skorzystało z uprawnień przewidzianych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, której Stroną jest RP i na podstawie art. 34 Konwencji i art. 45 i 47 Regulaminu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka skierowało skargę do Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

Obecnie Zarząd Krajowy „Neutrum” przygotowuje: 1) materiały dla RPO o uznanie za niekonstytucyjne zapisy obowiązującej instrukcji o nauczaniu religii w szkole publicznej, które przewidują prowadzenie lekcji religii dla nie mniej niż 7 dzieci; 2) wystąpienie do premiera RP o udzielenie informacji na jakim etapie przygotowania znajdują się umowy z Kościołami i związkami wyznaniowymi, które przyrzekła premier H. Suchocka; 3) list otwarty do premiera o podanie podstawy prawnej, która posłużyła do powołania w MSWiA komórki inwigilującej mniejszości wyznaniowe i światopoglądowe; 4) Stowarzyszenie rozważa możliwość wystąpienia z pozwem cywilnym przeciwko autorom książki „Kościoł i religijność Polaków 1945-1999”, którzy w jednym z akapitów na stronie 155 naruszyli - naszym zdaniem - dobra osobiste Stowarzyszenia [2].

[Publikacja w: „Res Humana”, nr 3(51)2001.]

Przypisy:

[1] Powyższe zdanie, doskonale charakteryzujące ludzi skupionych w "Neutrum", zaczerpnięto z krytycznej recenzji Biuletynów "Neutrum" dokonanej przez ks. M. Czajkowskiego, "Biuletyn Stowarzyszenia na Rzecz Państwa Neutralnego", nr 6(14) z dnia 31 grudnia 1994, s. 7-8.

[2] *Wolnomyśliciele (w okresie komunizmu istniał "Związek Ateistów i Wolnomyślicieli" o obliczu marksistowskiego materializmu, promowany przez komunistów; po przełomie zastąpiony przez ugrupowanie "Neutrum", powołane przez postkomunistów)*

Czesław Janik

Prezes Stowarzyszenia na Rzecz Państwa Neutralnego Światopoglądowo "Neutrum"

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 25-11-2003)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3087) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3087>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym,

w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl